

Warszawa, dnia 11 lutego 2020 r.

KMP.570.17.2019.AN

Raport Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur z wizytacji

III Komisariatu Policji w Lublinie

(wyciąg)

1. Wprowadzenie

Na podstawie artykułu 19 *Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania*, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192), dalej OPCAT, oraz działając na wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniu 4 lipca 2019 r. Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur (dalej: KMPT, Krajowy Mechanizm) wizytował III Komisariat Policji w Lublinie, przy ul. Władysława Kunickiego 42 (dalej: komisariat, jednostka, placówka).

W skład zespołu wizytującego wchodziło: Klaudia Kamińska (prawnik), Przemysław Kazimirski (Dyrektor KMPT, prawnik) oraz Aleksandra Nowicka (kryminolog, specjalista ds. bezpieczeństwa).

Celem wizytacji KMPT, zgodnie z art. 19 OPCAT, było sprawdzenie sposobu traktowania osób pozbawionych wolności, by wzmocnić, jeśli to niezbędne, ich ochronę przed torturami oraz innym okrutnym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem, a następnie przedstawić rekomendacje właściwym władzom w celu poprawy traktowania oraz warunków zapewnionych osobom pozbawionym wolności i zapobiegania torturom oraz innemu okrutnemu, niehumanitarnemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu, w zgodzie z odpowiednimi standardami organizacji międzynarodowych.

W ramach wizytacji wykonano następujące czynności:

- przeprowadzono rozmowy z funkcjonariuszami Policji pracującymi w komisariacie;
- przeprowadzono rozmowę z osobą, z którą odbywały się czynności w dniu wizyty;
- przeprowadzono ogląd pomieszczeń komisariatu (pokoje służbowe policjantów, pokoju przejściowego, sanitariatów, poczekalni dla interesantów, szatni funkcjonariuszy, pokoju okazań, dyżurki oficera dyżurnego, etc.);

- dokonano inspekcji samochodu służącego do przewozu osób zatrzymanych;
- dokonano analizy rejestrów i wybranej dokumentacji prowadzonej w komisariacie;
- wykonano dokumentację fotograficzną wybranych pomieszczeń.

Przedstawiciele KMPT poinformowali Komendanta III Komisariatu Policji w Lublinie – podinsp. Mariusza Kozaka o wstępnych ustaleniach dokonanych w ramach powyższych czynności, a także wysłuchali jego uwag i wyjaśnień.

Po zakończeniu wizytacji przeanalizowano wybraną dokumentację związaną z funkcjonowaniem komisariatu.

W przedmiocie zainteresowania przedstawiciele KMPT każdorazowo pozostają następujące zagadnienia: traktowanie osób zatrzymanych przez funkcjonariuszy, warunki materialne zatrzymania, funkcjonowanie w praktyce podstawowych zabezpieczeń chroniących osoby pozbawione wolności przed złym traktowaniem, kwalifikacje personelu.

W niniejszym raporcie opisane zostały problemy systemowe wymagające zmiany obowiązującego prawa (pkt 4). Raport uwzględnia także obszary, które wymagają wzmocnienia z punktu widzenia zapobiegania torturom i innym formom złego traktowania osób pozbawionych wolności (pkt 5).

2. Zakaz represji

Stosownie do art. 21 ust. 1 OPCAT żadna osoba (np. zatrzymany, funkcjonariusz Policji, pracownik cywilny, inna osoba przebywająca w placówce w dniu wizyty) lub organizacja, która przekazała KMPT informację nie może ponieść jakiegokolwiek sankcji lub uszczerbku z tego tytułu, niezależnie czy udzieliła informacji prawdziwej, czy fałszywej. Wskazany przepis OPCAT stanowi bowiem, że *żadna władza lub funkcjonariusz nie nakaze, nie zastosuje, nie pozwoli ani nie dopuści do stosowania jakiegokolwiek sankcji przeciwko jakiegokolwiek osobie lub organizacji, za przekazanie krajowemu mechanizmowi prewencji jakiegokolwiek informacji, prawdziwej bądź fałszywej, i żadna taka osoba lub organizacja nie poniesie żadnego uszczerbku w jakikolwiek inny sposób.*

3. Charakterystyka placówki

Wizytowany komisariat podlega Komendzie Miejskiej Policji w Lublinie, mieszczącej się przy ul. Północnej 3.

W Komisariacie funkcjonują dwa wydziały: Wydział Prewencji i Wydział Kryminalny, jak również: Zespół Dyżurnych, Rewir Dzielnicowych, Referat Dochodzeniowo-Śledczy oraz Zespół Operacyjno-Rozpoznawczy.

W jednostce panują bardzo dobre warunki sanitarno-bytowe. Budynek, w którym mieści się komisariat został oddany do użytku w 2014 roku. Placówka jest dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

W dniu wizyty KMPT, w komisariacie przebywała jedna osoba zatrzymana, przewieziona z Izby Wytrzeźwień w celu przeprowadzenia czynności.

4. Problemy systemowe

4.1. Prawo dostępu do obrońcy

Zgodnie z art. 245 § 1 Kodeksu postępowania karnego zatrzymanemu na jego żądanie należy niezwłocznie umożliwić nawiązanie w dostępnej formie kontaktu z adwokatem lub radcą prawnym, a także bezpośrednią z nimi rozmowę; w wyjątkowych wypadkach, uzasadnionych szczególnymi okolicznościami, zatrzymujący może zastrzec, że będzie przy niej obecny. Z tego prawa mogą jednakże korzystać osoby, które samodzielnie lub za pośrednictwem bliskich mają możliwość zaangażowania obrońcy z wyboru.

Ponadto zgodnie z Dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady UE 2016/1919 z dnia 26 października 2016 r. podejrzani, którzy nie posiadają wystarczających środków na pokrycie kosztów pomocy adwokata, mają prawo do korzystania z pomocy prawnej z urzędu, gdy wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości. Pomoc prawna z urzędu powinna być przyznana bez zbędnej zwłoki i najpóźniej przed przesłuchaniem danej osoby przez Policję, inny organ ścigania lub przez organ sądowy, lub przed przeprowadzeniem konkretnych czynności dochodzeniowo-śledczych lub dowodowych¹.

Zgodnie z Dyrektywami Parlamentu Europejskiego i Rady UE podejrzani lub oskarżeni w postępowaniu karnym mają prawo dostępu do adwokata w takim terminie i w taki sposób, aby osoby te mogły rzeczywiście i skutecznie wykonywać przysługujące im prawo do obrony. Dostęp do adwokata powinien nastąpić bez zbędnej zwłoki: przed przesłuchaniem przez Policję lub inny organ ścigania lub organ sądowy, w momencie prowadzenia przez organy ścigania lub inne właściwe organy czynności dochodzeniowych lub innych czynności dowodowych, niezwłocznie po pozbawieniu wolności, zanim podejrzani lub oskarżeni zostali wezwani do stawiennictwa przed sądem właściwym w sprawach karnych w odpowiednim czasie, zanim ww. osoby stawią się przed tym sądem².

---

¹ Zob. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1919 z dnia 26 października 2016 r. w sprawie pomocy prawnej z urzędu dla podejrzanych i oskarżonych w postępowaniu karnym oraz dla osób, których dotyczy wniosek w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania (Dz.U.UE.L.2016.297.1).

² Zob. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2013/48/UE z dnia 22 października 2013 r. w sprawie prawa dostępu do adwokata w postępowaniu karnym i w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu

Dzieci będące podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym, z uwagi na fakt, iż wymagają szczególnego traktowania i nie zawsze są w stanie w pełni rozumieć i śledzić postępowanie karne, powinny korzystać z pomocy adwokata z urzędu, jeśli dziecko lub podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej nie zapewni takiej pomocy we własnym zakresie³.

Powyższy problem był już sygnalizowany Ministrowi Sprawiedliwości przez Rzecznika Praw Obywatelskich⁴.

W praktyce nie każda osoba zatrzymana, chociażby ze względu na warunki finansowe, posiada dostęp do obrońcy z wyboru od początku zatrzymania. Taka sytuacja stwarza ryzyko złego traktowania, gdyż jak pokazuje doświadczenie KMPT ryzyko tortur jest największe bezpośrednio po zatrzymaniu. Co więcej, procedura wyboru obrońcy z urzędu nie zapewnia w praktyce dostępu do obrońcy bezpośrednio po zatrzymaniu, bowiem jest czasochłonna. Do czasu wyznaczenia obrońcy z urzędu i jego pierwszego kontaktu z klientem, funkcjonariusze realizują z zatrzymanym czynności służbowe (np. przesłuchania, rozpytania). Taka sytuacja stwarza wysokie ryzyko tortur.

Jak podkreśla Podkomitet ONZ ds. Zapobiegania Torturom oraz Innemu Okrutnemu, Nieludzkiemu, Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (SPT) dostęp zatrzymanego do prawnika jest pojęciem szerszym niż udzielanie pomocy prawnej, wyłącznie do celów obrony w postępowaniu karnym. Obecność obrońcy może nie tylko zniechęcać Policję do uciekania się do złego traktowania osób pozbawionych wolności, ale także stanowić ochronę dla samych funkcjonariuszy Policji, w przypadku formułowania bezpodstawnych zarzutów o niewłaściwym traktowaniu⁵. Ponadto prawnik jest kluczową osobą, która może zapewnić pomoc osobie pozbawionej wolności w wykonywaniu jej praw, w tym w dostępie do mechanizmów skargowych⁶.

---

aresztowania oraz w sprawie prawa do poinformowania osoby trzeciej o pozbawieniu wolności i prawa do porozumiewania się z osobami trzecimi i organami konsularnymi w czasie pozbawienia wolności (Dz.U.UE.L.2013.294.1).

³ Zob. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/800 z dnia 11 maja 2016 r. w sprawie gwarancji procesowych dla dzieci będących podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym (Dz.U.UE.L.2016.132.1).

⁴ Zob. Wystąpienia Generalne RPO do Ministra Sprawiedliwości z dnia 18.04.2017 r. i 27.09.2018 r., KMP.570.3.2017.

⁵ Zob. Raport SPT z wizyty na Malediwach, 26 lutego 2009 r., CAT/OP/MDV/1, § 62; Raport SPT z wizyty w Meksyku, 31 maja 2010 r., CAT/OP/MEX/1, § 126; Raport SPT z wizyty w Szwecji, 10 września 2008 r., CAT/OP/SWE/1, § 61; Raport SPT z wizyty w Beninie, 15 marzec 2011 r., CAT/OP/BEN/1, § 53 i 85.

⁶ Zob. Raport SPT z wizyty na Malediwach, 26 lutego 2009 r., CAT/OP/MDV/1, § 62; Raport SPT z wizyty w Brazylii, 5 lipca 2012 r., CAT/OP/BRA/1, § 67; Raport SPT z wizyty na Ukrainie, 16 marzec 2016 r., CAT/OP/UKR/1, § 39; Raport SPT z wizyty w Szwecji, 10 września 2008 r., CAT/OP/SWE/1, § 61; Raport SPT z wizyty w Beninie, 15 marca 2011 r., CAT/OP/BEN/1, § 85.

SPT wskazuje również, że na system ochrony przed torturami należy patrzeć systemowo. Dostęp do prawnika, w połączeniu z nadzorem miejsc pozbawienia wolności wykonywanym przez niezależne organy, sąd i prokuraturę oraz możliwość wnoszenia skarg do niezależnego organu zajmującego się badaniem zarzutów złego traktowania, są kluczowymi zabezpieczeniami przed torturami⁷.

Na kwestię realizacji prawa dostępu do prawnika zwrócił także uwagę Komitet Przeciwko Torturom (CAT), wskazując w obserwacjach końcowych z siódmego okresowego sprawozdania Polski z realizacji *Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania*, że konieczne jest zapewnienie pomocy prawnej, finansowanej przez państwo, wszystkim zatrzymanym, przed pierwszym przesłuchaniem. CAT odniósł się również do potrzeby zapewnienia zatrzymanym i ich prawnikom odpowiednich warunków do odbywania spotkań, ze szczególnym uwzględnieniem zasady poufności. Komitet zwrócił uwagę na ciągłą potrzebę uświadamiania funkcjonariuszy Policji na temat ciężącej na nich odpowiedzialności zapewnienia, pomocy prawnej zatrzymanym, poprzez sporządzenie i udostępnienie listy adwokatów i radców prawnych działających z urzędu, na każdym komisariacie⁸.

W wizytowanej placówce nie sporządzono listy adwokatów i radców prawnych działających z urzędu. Osoby przesłuchiwane mogą korzystać z obrońcy z wyboru, jeśli takiego posiadają.

W celu zwiększenia skuteczności gwarancji dostępu do obrońcy KMPT zaleca sporządzenie listy adwokatów i radców prawnych wpisanych na listę Okręgowej Rady Adwokackiej w Lublinie i Okręgowej Izby Radców Prawnych w Lublinie, informowanie o jej istnieniu osoby zatrzymanej i udostępnianie jej tej osobie w przypadku zgłoszenia takiej chęci.

Powyższy standard jest zgodny z rekomendacjami CPT, który zalecał sporządzenie, we współpracy z samorządem prawniczym, list prawników z urzędu, dostępnych dla osób zatrzymanych, które powinny być dostępne w każdym komisariacie Policji⁹. Ponadto zgodnie z zasadami i wytycznymi ONZ w zakresie dostępu do pomocy prawnej w sprawach karnych, w celu zapewnienia szybkiego dostępu do pomocy prawnej na posterunkach Policji, zaleca się utworzenie, w porozumieniu z samorządem prawniczym, listy prawników¹⁰.

---

⁷ Zob. Raport SPT z wizyty na Malediwach, 26 lutego 2009 r., CAT/OP/MDV/1, § 63.

⁸ Zob. pkt 16 a) - c) *Concluding observations on the seventh periodic report of Poland* (CAT/C/POL/CO/7).

⁹ Zob. Raport CPT z wizyty w Serbii, CPT/Inf (2018) 21, § 17; Raport CPT z wizyty na Słowenii, CPT/Inf (2017) 27, § 15.

¹⁰ Zob. Annex United Nations Principles and Guidelines on Access to Legal Aid in Criminal Justice Systems, A. Introduction, pkt. 2; Principle 3. Legal aid for persons suspected of or charged with a criminal offence, pkt. 21. Zasady i wytyczne przyjęte przez Zgromadzenie Ogólne ONZ dnia 20 grudnia 2012 r.

4.2. Badania lekarskie

Badanie lekarskie zatrzymanych i właściwe dokumentowanie urazów stwierdzonych podczas badania uważane jest za podstawową i minimalną gwarancję chroniącą te osoby przed torturami i przemocą, silnie podkreślaną przez międzynarodowe instytucje monitorujące traktowanie osób pozbawionych wolności¹¹.

Z uzyskanych informacji wynika, iż badaniu lekarskiemu poddawane są osoby zgodnie z rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 13 września 2012 r. w sprawie badań lekarskich osób zatrzymanych przez Policję (Dz. U. z 2012 r., poz. 1102) np. gdy osoba zatrzymana żąda przeprowadzenia badania lub posiada widoczne obrażenia ciała. W takich sytuacjach do osoby zatrzymanej przyjeżdża karetka pogotowia. Od decyzji lekarza lub ratownika medycznego zależy, czy z osobą zatrzymaną będą kontynuowane czynności na miejscu, czy też niezbędny będzie transport do placówki leczniczej.

Przedstawiciele KMPT stoją na stanowisku, iż badaniom lekarskim powinny być poddawane wszystkie osoby zatrzymane przez Policję. Rzecznik Praw Obywatelskich wielokrotnie zwracał uwagę na konieczność wprowadzenia obowiązku przeprowadzania badań lekarskich każdej osoby zatrzymanej przez funkcjonariuszy Policji, m.in. w wystąpieniu generalnym z dnia 15 lutego 2012 r. skierowanym do Komendanta Głównego Policji oraz w Raportach rocznych Rzecznika Praw Obywatelskich z działalności w Polsce Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur za lata 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018.

Należy zaznaczyć, że takie badanie chroni też samych funkcjonariuszy przed fałszywymi zarzutami, że obrażenia powstały podczas pobytu zatrzymanych pod nadzorem Policji. Z kolei świadomość ujawnienia ewentualnych śladów przemocy i ich udokumentowania może zadziałać odstrasżająco na osoby rozważające potencjalnie możliwość użycia przemocy wobec osoby pozbawionej wolności.

KMPT pragnie także przypomnieć, iż wszystkie badania lekarskie winny być przeprowadzane poza zasięgiem słuchu oraz, jeżeli lekarz nie zarządzi inaczej, poza zasięgiem wzroku funkcjonariuszy Policji. CPT zaleca także, by informacje dot. zdrowia zatrzymanych były przechowywane w sposób zapewniający ich poufność. Personel lekarski może udzielać funkcjonariuszom jedynie niezbędnych informacji o stanie zdrowia zatrzymanych, informacja taka powinna jednak ograniczać się do minimum pozwalającego na zapobieżenie poważnemu

---

¹¹ European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT). Zobacz przykładowo: Drugie Sprawozdanie Ogólne, CPT/Inf (92) 3, § 36-38; Raport CPT z wizyty w Polsce, 25 czerwca 2014 r., CPT/Inf (2014) 21, § 26, 30; Raport z wizyty w Polsce, 25 lipca 2018 r., CPT/Inf (2018) 39, § 27.

ryzyku [grożącemu] osobie zatrzymanej lub innym osobom, chyba że osoba zatrzymana wyraża zgodę na udzielanie dodatkowych informacji [o swoim stanie zdrowia]¹².

Ponadto zgodnie z Zasadą 24 Zbioru zasad mających na celu ochronę wszystkich osób poddanych jakiegokolwiek formie aresztowania bądź uwięzienia (Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ 43/173 z dnia 9 grudnia 1988 r.) *osobie aresztowanej lub uwięzionej, tak szybko po przyjęciu do miejsca aresztowania lub uwięzienia, jak będzie to możliwe, zostanie zaproponowane odpowiednie badanie lekarskie, a później, kiedy będzie to potrzebne, zapewniona opieka medyczna i leczenie. Opieka medyczna i leczenie zostaną zapewnione bezpłatnie.*

Analogiczne stanowisko w przedmiotowej kwestii prezentuje CAT. Zdaniem Komitetu, osobie zatrzymanej należy zapewnić badanie lekarskie, które zostanie wykonane przez niezależnego lekarza, w przeciągu 24 godzin od momentu przybycia do miejsca detencji oraz na każdorazowe życzenie zatrzymanego. Badanie odbywa się z zachowaniem zasady poufności, poza zasięgiem wzroku i słuchu przedstawicieli organów ścigania. Ich obecność podczas badania, możliwa jest tylko na wyłączną prośbę lekarza¹³.

Warto także nadmienić, iż przepisy prawa krajowego przewidują domniemanie braku obecności funkcjonariuszy podczas badania lekarskiego. Zgodnie bowiem z § 4. pkt 2 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 13 września 2012 r. w sprawie badań lekarskich osób zatrzymanych przez Policję (Dz. U. z 2012 r., poz. 1102), *decyzję o obecności policjanta w trakcie badania lekarskiego osoby zatrzymanej podejmuje lekarz wykonujący to badanie.*

Z uwagi na powyższe, przedstawiciele KMPT zalecają poddawanie badaniom lekarskim wszystkich zatrzymanych, a także uzależnienie obecności funkcjonariuszy Policji podczas badania lekarskiego od zgody wydanej przez prowadzącego je lekarza.

5. Obszary wymagające poprawy

5.1. Traktowanie

W trakcie wizytacji delegacja KMPT nie uzyskała informacji o złym traktowaniu zatrzymanych przez funkcjonariuszy Policji.

Niepokój KMPT budzi jednak praktyka nadmiernego stosowania kajdanek przez policjantów z wizytowanego komisariatu, co powodować może naruszenie zasad niezbędności

---

¹²Zob. Raport CPT z wizyt w Polsce, CPT/Inf (2018) 18-19, § 27.

¹³Zob. pkt 16 e) *Concluding observations on the seventh periodic report of Poland* (CAT/C/POL/CO/7).

i proporcjonalności użycia środków przymusu bezpośredniego wobec osób zatrzymanych¹⁴. Zatrzymani w czasie transportu skuci są przez cały czas kajdankami. Taka praktyka stwarza ryzyko złego traktowania.

Na problem nadużywania prewencyjnego stosowania kajdanek przez funkcjonariuszy Policji uwagę zwrócił Rzecznik Praw Obywatelskich w wystąpieniu generalnym z 20 stycznia 2020 r., skierowanym do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. RPO podkreśla w nim między innymi, iż *ingerencja władzy publicznej w odniesieniu do obywateli jest dopuszczalna wyłącznie w przypadkach przewidzianych przez ustawę*. Przy stosowaniu zaś środków przymusu bezpośredniego spełnione muszą być każdorazowo trzy zasady ich użycia – subsydiarności, proporcjonalności oraz minimalizacji szkód.

Zgodnie z przepisem art. 15 ust. 4 Ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (tekst jednolity Dz. U. z 2019 r. poz. 2418) *kajdanki zakłada się na ręce trzymane z tyłu*. Natomiast zgodnie z treścią ust. 6 w/w artykułu, *w przypadku prewencyjnego użycia kajdanek lub gdy w ocenie uprawnionego prawdopodobieństwo podjęcia próby ucieczki, stawiania czynnego oporu lub wystąpienia zachowania mogącego zagrażać życiu, zdrowiu lub mieniu jest nieznaczące, kajdanki można założyć na ręce trzymane z przodu*.

W ocenie KMPT kajdanki nie powinny być profilaktycznie stosowane wobec wszystkich osób zatrzymanych, a tylko wtedy, gdy wyraźnie uzasadnia to ocena ryzyka w indywidualnym przypadku. Kajdanki nie powinny być zbyt ciasno związane (może to wywoływać urazy mechaniczne) i należy je stosować tylko tak długo, jak jest to absolutnie niezbędne.

Powyższy standard jest zgodny z rekomendacjami CPT i SPT¹⁵. Co więcej, CPT wskazuje, że kajdanki nie powinny być stosowane podczas przesłuchań lub rozpytań podejrzanych¹⁶.

Nie powinny być też stosowane jako zasada w czasie transportu¹⁷. Ich użycie powinno być uzasadnione oceną ryzyka w konkretnym przypadku, kiedy ich zastosowanie wydaje się absolutnie konieczne. Powinny być wówczas stosowane w sposób, który eliminuje ryzyko

---

¹⁴ Zob. art. 6 ust. 1 w zw. z art. 12 ust. 1 pkt 2 lit. a) Ustawy o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.

¹⁵ Zob. Raport CPT z wizyty we Francji, CPT/Inf (2017) 7, § 13; Raport CPT z wizyty na Cyprze, CPT/Inf (2018) 16, § 15; Raport CPT z wizyty w Holandii, CPT/Inf (2017) 1, § 13; Raport CPT z wizyty w Belgii, CPT/Inf (2018) 8, § 18; Raport CPT z wizyty w Hiszpanii, CPT/Inf (2017) 34, § 8; Raport CPT z wizyty w Wielkiej Brytanii, CPT/Inf (2017) 9, § 14; Raport CPT z wizyty w Serbii, CPT/Inf (2016) 21, § 53; Raport CPT z wizyty na Gibraltarze, CPT/Inf (2015) 40, § 11; Raport CPT z wizyty w Rosji, CPT/Inf (2013) 41, § 28; Raport SPT z wizyty w Chile, CAT/OP/CHL/1, § 45-46; Raport SPT z wizyty w Nowej Zelandii, CAT/OP/NZL/1, § 110-112.

¹⁶ Zob. Raport CPT z wizyty w Kosowie, CPT/Inf (2009) 3, § 38.

¹⁷ Zob. Raport SPT z wizyty w Nowej Zelandii, CAT/OP/NZL/1, § 110-111; Transport of detainee, Factsheet, June 2018, CPT/Inf (2018) 24, pkt. 3. Security measures.

zranienia osoby konwojowanej¹⁸. Należy bezwzględnie unikać zakładania ich na ręce trzymane z tyłu z uwagi na możliwość niewygody dla zatrzymanego i ryzyko obrażeń w razie wypadku. CPT podkreśla, że konwojowani powinni być przewożeni w bezpiecznych furgonetkach, eliminując w ten sposób konieczność zakładania kajdanek podczas podróży¹⁹.

5.2. Kontakt z obrońcą

Delegacja KMPT uzyskała sprzeczne informacje dotyczące poufności kontaktów osób zatrzymanych z obrońcami. Funkcjonariusze do tego celu wykorzystują swoje pokoje służbowe lub jeden z wolnych pokoi, na parterze budynku. W sytuacji kiedy spotkania odbywają się w pokojach służbowych, funkcjonariusze są obecni w pomieszczeniu. Wykorzystanie pomieszczenia na parterze, umożliwia zachowanie poufności kontaktów zatrzymanego z obrońcą. W zdecydowanej większości przypadków spotkania odbywają się jednak w służbowych pokojach funkcjonariuszy.

Kontakt prawnika z klientem powinien mieć charakter absolutnie poufny i odbywać się poza zasięgiem wzroku i słuchu funkcjonariusza. Inna praktyka stwarza ryzyko, że osoba pozostająca w dyspozycji Policji, w obawie o możliwość odwetu za przekazane informacje, nie poinformuje prawnika o faktycznym sposobie traktowania oraz nie pokaże posiadanych obrażeń.

Nadzorowanie przez funkcjonariuszy spotkań zatrzymanego z obrońcą spotkało się z krytyką CPT. W raportach z wizyt okresowych w Polsce CPT wskazał, że taka praktyka jest całkowicie nie do zaakceptowania i zalecił, by w każdym przypadku osoby zatrzymane przez Policję, mogły skorzystać ze swojego prawa do skonsultowania się z prawnikiem na osobności²⁰.

CPT podkreśla, że *prawo dostępu do prawnika musi obejmować prawo do spotkania się z nim na osobności. Rozumiana jako gwarancja przeciwko niewłaściwemu traktowaniu (niezależnie od środków służących zapewnieniu sprawiedliwego procesu sądowego), fizyczna obecność prawnika jest niezbędną dla realizacji tego prawa przez zatrzymanego. Jest to jedyny sposób umożliwiający dokonanie rzetelnej oceny stanu fizycznego i kondycji psychicznej takiej*

---

¹⁸ Zob. Transport of detainee, Factsheet, June 2018, CPT/Inf (2018) 24, pkt. 3. Security measures; Raport CPT z wizyty w Serbii, CPT/Inf (2016) 21, § 53.

¹⁹ Zob. Transport of detainee, Factsheet, June 2018, CPT/Inf (2018) 24, pkt. 3. Security measures; Raport CPT z wizyty w Irlandii, CPT/Inf (2007) 40, § 101; Raport CPT z wizyty w Wielkiej Brytanii, CPT/Inf (2006) 28, § 23; Raport CPT z wizyty na Węgrzech, CPT/Inf (2006) 20, § 126; Raport CPT z wizyty w Serbii, CPT/Inf (2016) 21, § 53.

²⁰ Zob. Raporty CPT z wizyt w Polsce, CPT/Inf (2018) 39, § 26; CPT/Inf (2014) 21, § 26; CPT/Inf (2011) 20, § 27.

osoby. W przypadku, gdy spotkanie z prawnikiem nie ma miejsca na osobności, osoba zatrzymana może nie czuć się na tyle swobodnie, by móc bez skrupowania wskazać sposób, w jaki jest traktowana²¹. CPT wskazuje też, że obecność funkcjonariusza Policji podczas rozmowy z obrońcą jest sprzeczna z zasadą poufności kontaktów między prawnikami, a osobami, którym pomagają²².

Na konieczność zapewnienia przez władze absolutnej poufności komunikacji między prawnikiem, a klientem wskazuje również SPT²³.

KMPT zaleca zapewnienie poufności komunikacji między obrońcami lub pełnomocnikami, a ich klientami.

Podczas wizytacji przedstawicielom Krajowego Mechanizmu udało się także ustalić, iż w placówce zdarzają się przypadki, kiedy to w jednym pomieszczeniu prowadzone są czynności z dwiema osobami jednocześnie. Bez wątplenia taka procedura utrudnia kontakt funkcjonariusza z osobą, z którą prowadzone są czynności oraz nie zapewnia poufności. Może się to również przyczyniać do ograniczenia swobody wypowiedzi oraz wzbudzania poczucia zawstydzenia i niepewności u osób jednocześnie uczestniczących w czynnościach.

KMPT zaleca, aby wyeliminować tego typu praktyki i zapewnić poufność w trakcie przeprowadzania czynności służbowych, osobom w nich uczestniczącym.

6. Podstawowe zabezpieczenia chroniące przed torturami

6.1. Prawo do informacji i mechanizm skargowy

Prawo do informacji stanowi podstawową gwarancję prewencji tortur. Otrzymanie przez osobę pozbawioną wolności zrozumiałych i aktualnych informacji o istotnych kwestiach, np. przysługujących prawach, obowiązujących procedurach, sposobie składania skarg, zwiększa poczucie bezpieczeństwa, pozwala odgrywać aktywną rolę w zabezpieczaniu własnych praw, ułatwia dostęp do mechanizmów skargowych, przez co pełni rolę prewencyjną w zapobieganiu przemocy.

W komisariacie w widocznym miejscu umieszczona została informacja o terminie oraz godzinach przyjęć interesantów, zarówno przez Komendanta Miejskiego Policji w Lublinie jak i Komendanta III Komisariatu Policji, w trakcie których można złożyć wniosek lub skargę.

---

²¹ Zob. Raport CPT z wizyty w Polsce, CPT/Inf (2014) 21, § 26.

²² Zob. Raport CPT z wizyty w Polsce, CPT/Inf (2011) 20, § 27.

²³ Zob. Raport SPT z wizyty na Ukrainie, CAT/OP/UKR/3, § 47-52.

W trakcie oglądu placówki zwrócono uwagę, że w ogólnodostępnym miejscu nie były wywieszane adresy instytucji, do których osoby zatrzymane mogłyby zwrócić się w przypadku naruszenia ich praw (np. Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, Rzecznika Praw Obywatelskich z numerem bezpłatnej infolinii 0800 676 676, Stowarzyszenia Amnesty International), właściwej miejscowo Prokuratury oraz Biura Spraw Wewnętrznych Policji. KMPT rekomenduje, aby przy wejściu do jednostki wyeksponować powyższe dane.

6.2. Monitoring oraz inne sposoby utrwalania dźwięku i obrazu

Placówka wyposażona jest w monitoring. Monitoringiem objęte są m. in.: dyżurka, przejściowe pomieszczenie dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokój okazań, poczekalnia dla interesantów, wejście do placówki.

W trakcie wizytacji ustalono jednak, iż przesłuchania osób zatrzymanych odbywają się w niemonitorowanych, służbowych pomieszczeniach funkcjonariuszy. Przesłuchania te nie są w żaden sposób utrwalane.

Wskazać należy, iż elektroniczne utrwalanie (np. dźwięku i/lub obrazu) przesłuchań policyjnych stanowi istotną dodatkową gwarancję przed złym traktowaniem osób zatrzymanych. Urządzenia, o których mowa, dostarczają kompletnego i autentycznego zapisu procesu przesłuchania, znacznie ułatwiając w ten sposób śledztwo w sprawie wszelkich zarzutów złego traktowania. Utrwalanie przesłuchań leży w interesie zarówno osób, które doświadczyły złego traktowania przez Policję, jak i funkcjonariuszy Policji, których dotyczyły bezpodstawne zarzuty stosowania złego traktowania lub przemocy psychologicznej. Elektroniczne utrwalanie przesłuchań policyjnych redukuje także sposobność do fałszywego zaprzeczenia przez podejrzanych, jakoby przyznali się do określonych czynów²⁴.

CPT kilkakrotnie podkreślał, że rejestracji powinno też podlegać wstępne rozpytanie przez oficerów operacyjnych. CPT zaleca ponadto wyposażenie komisariatów w specjalne sale przesłuchań ze sprzętem audio i / lub wideo do rejestrowania przesłuchań policyjnych²⁵.

Zaznaczyć należy, że art. 147 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeksu postępowania karnego (tekst jednolity Dz. U. z 2020 r., poz. 30) przewiduje możliwość oraz w niektórych przypadkach obowiązek rejestracji obrazu i dźwięku osób przesłuchiwanym.

---

²⁴ Zob. Raport CPT z wizyty w Azerbejdżanie, CPT/Inf (2018) 37, § 42, przypis 5; Raport CPT z wizyty na Litwie, CPT/Inf (2018) 2, § 23, przypis 7.

²⁵ Zob. Raport CPT z wizyty w Serbii, CPT/Inf (2018) 21, § 16; Raport CPT z wizyty w Azerbejdżanie, CPT/Inf (2018) 37, § 42; Raport CPT z wizyty na Litwie, CPT/Inf (2018) 2, § 23; Raport CPT z wizyty w Serbii, CPT/Inf (2016) 21, § 30; Raport CPT z wizyty w Rosji, CPT/Inf (2013) 41, § 28, pkt. 3.

Mając powyższe na uwadze KMPT zaleca rejestrację dźwięku i obrazu podczas przesłuchań.

7. Środki transportu

Wizytowany komisariat dysponuje niewystarczającą liczbą radiowozów w stosunku do przydzielonego rewiru, który jest jednym z największych w Lublinie. W momencie wizytacji funkcjonariusze dysponowali tylko jednym, sprawnym radiowozem. Dwa kolejne były wyłączone z użytkowania ze względu na potrzebę wykonania niezbędnych napraw.

Delegacja dokonała inspekcji samochodu marki Volkswagen o numerze służbowym D986 i numerze rejestracyjnym HPD B986.

Pojazd składał się z trzech części, przeznaczonych odpowiednio dla kierowcy, funkcjonariuszy i osób zatrzymanych. Część dla osób zatrzymanych zamykana jest kratą, przesłoniętą plastikową szybą. Nie ma okna umożliwiającego dostęp do światła naturalnego i świeżego powietrza, posiada jednak wentylację. W części dla osób zatrzymanych brak było pasów bezpieczeństwa. Pojazd nie posiadał także sygnalizacji umożliwiającej nawiązanie łączności osób zatrzymanych z funkcjonariuszami. Ta część nie jest też monitorowana. Radiowóz nie był przystosowany do przewozu osób z niepełnosprawnością ruchową, w szczególności poruszających się na wózku inwalidzkim.

KMPT pragnie podkreślić, że zgodnie z międzynarodowymi standardami, bez względu na powody przeniesienia osób pozbawionych wolności z miejsca zatrzymania do innego miejsca, transport powinien zawsze odbywać się w humanitarny i bezpieczny sposób. Reguły Mandeli wskazują, że *transport więźniów w środkach transportu z niedostateczną wentylacją lub oświetleniem lub w jakikolwiek inny sposób, który poddawałby ich niepotrzebnym cierpieniom fizycznym, jest zabroniony*²⁶. Osobom konwojowanym należy zapewnić odpowiednie warunki transportu, z uwzględnieniem właściwego oświetlenia, wentylacji, temperatury, przestrzeni osobistej, higieny, wyżywienia i wody pitnej, dostępu do świeżego powietrza i opieki zdrowotnej²⁷.

---

²⁶ Zob. Wzorcowe reguły minimalne Organizacji Narodów Zjednoczonych dotyczące postępowania z więźniami (Reguły Mandeli), Rezolucja przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w dniu 17 grudnia 2015 r., Reguła nr 73.

²⁷ Tamże, Reguła nr 42: *Wszyscy więźniowie będą mieli zapewnione ogólne warunki bytowe ujęte w tych regulach, w tym te związane z oświetleniem, wentylacją, temperaturą, higieną, żywieniem, wodą pitną, dostępem do otwartej przestrzeni i ćwiczeń fizycznych, higieną osobistą, opieką zdrowotną i odpowiednią przestrzenią osobistą.* Powyższa reguła ma zastosowanie również do warunków transportu. Zobacz też Raport SPT z wizyty w Nowej Zelandii, CAT/OP/NZL/1, § 112; Guidance Document on the Nelson Mandela Rules – Implementing the United Nations revised Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners, OSCE ODIHR and PRI 2018, s. 40.

Transport powinien odbywać się w przystosowanych do tego celu pojazdach, z należytym uwzględnieniem wszystkich odpowiednich wymogów bezpieczeństwa w celu ochrony zatrzymanych. Liczba przetrzymywanych osób zatrzymanych nie powinna przekraczać pojemności pojazdów używanych do tego celu. Zatrzymani nie powinni stać w trakcie podróży z powodu braku miejsca do siedzenia²⁸.

Środki transportu wykorzystywane do przewozu zatrzymanych do i ze szpitala powinny uwzględniać ich stan zdrowia²⁹. Osoby chore nie powinny być transportowane razem ze zdrowymi³⁰.

Standardy CPT wskazują też normę powierzchniową dla części pojazdu, w której transportowani są zatrzymani. Powinny mieć one następującą powierzchnię³¹:

- w przypadku pojedynczych kabin – nie mniej niż 0,6 m². Kabin o mniejszej powierzchni nie powinny być używane do przewozu osób, bez względu na czas transportu. Pojedyncze kabin o powierzchni 0,6 m² można uznać za dopuszczalne w przypadku krótkich podróży, jednakże kabin używane do dłuższych odległości powinny być znacznie większe;
- w przypadku przedziałów lub kabin przeznaczonych do przewozu więcej niż jednego osadzonego na krótkie odległości - nie mniej niż 0,4 m² powierzchni na osobę, a najlepiej więcej. W przypadku dłuższych podróży, przedziały powinny oferować co najmniej 0,6 m² przestrzeni osobistej.

Wszystkie pojazdy transportowe powinny być czyste, wystarczająco oświetlone i wentylowane oraz odpowiednio ogrzewane³².

Powinny być też wyposażone w odpowiednie urządzenia zabezpieczające, np. pasy bezpieczeństwa. Ich brak stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa konwojowanych osób, w szczególności, gdy przebywają one w kajdankach (i to nie tylko w razie wypadku, ale także w sytuacji nieoczekiwanego hamowania)³³.

---

²⁸ Zob. Transport of detainee, Factsheet, June 2018, CPT/Inf (2018) 24, pkt. 2. Safety measures. Zobacz także Raporty SPT z wizyt w Brazylii: CAT/OP/BRA/1, § 83 i 127; CAT/OP/BRA/3, § 16.

²⁹ Zob. Transport of detainee, Factsheet, June 2018, CPT/Inf (2018) 24, pkt. 4. Health issues.

³⁰ Zob. Raport SPT z wizyty w Rumunii, CAT/OP/ROU/1, § 110; Raport CPT z wizyty w Hiszpanii, CPT/Inf (96) 9 [Part 1], § 150.

³¹ Zob. Transport of detainee, Factsheet, June 2018, CPT/Inf (2018) 24, pkt. 1. Material conditions.

³² Tamże. Zobacz także Raport SPT z wizyty na Ukrainie, CAT/OP/UKR/3, § 87-90; Raport SPT z wizyty w Rumunii, CAT/OP/ROU/1, § 108-110.

³³ Zob. Transport of detainee, Factsheet, June 2018, CPT/Inf (2018) 24, pkt. 2. Safety measures. Zobacz także Raport CPT z wizyty w Holandii, CPT (2016) 62, § 29; Raport CPT z wizyty w Polsce, CPT/Inf (2011) 20, § 80; Raport CPT z wizyty na Andorze, CPT/Inf (2012) 28, § 25.

Pojazdy transportowe powinny być wyposażone w środki umożliwiające zatrzymanym komunikację z konwojującym personelem³⁴.

KMPT zaleca dokonanie przeglądu użytkowanych środków transportu w świetle powyższych standardów w celu zapewnienia, że zatrzymani nie są narażeni na niepotrzebne trudności fizyczne. Pojazdy nie spełniające powyższych wymogów powinny zostać wycofane z użytkowania.

Przedstawiciele Krajowego Mechanizmu widzą także potrzebę doposażenia placówki w nowe radiowozy, które umożliwią funkcjonariuszom efektywne wykonywanie powierzonych im obowiązków. Dodatkowe środki transportu bez wątpienia przyczynią się także do wzrostu poczucia bezpieczeństwa wśród mieszkańców przydzielonego jednostce rewiru.

8. Rejestry

W komisariacie prowadzona jest ewidencja osób umieszczonych w pomieszczeniu dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia. Znajdują się tam między innymi dane dotyczące godziny doprowadzenia zatrzymanego jak i opuszczenia pomieszczenia. Dyżurny dokonuje także adnotacji, dokąd i w jakim celu osoba zatrzymana została przewieziona po opuszczeniu pomieszczenia.

Przedstawiciele Krajowego Mechanizmu zaniepokoił jednak fakt, że w placówce nie jest prowadzony rejestr osób przebywających w jednostce. W ewidencji takiej powinny znaleźć się informacje o celu wizyty oraz godzinie wejścia i wyjścia z komisariatu.

Warto podkreślić, że dobrze prowadzony rejestr pobytu osób w jednostce stanowi ważne zabezpieczenie przed złym traktowaniem osób pozostających pod nadzorem Policji. Chroni też samych funkcjonariuszy przed fałszywymi pomówieniami ze strony zatrzymanych, a ich przełożonym ułatwia wykonywanie właściwego nadzoru i kontroli.

Na kwestię właściwego rejestrowania obecności wszystkich osób przebywających w komisariatach Policji zwracał uwagę CPT podczas swoich wizyt. Zgodnie z ich stanowiskiem w przypadkach, gdy dana osoba zostanie zatrzymana lub wezwana przez funkcjonariuszy (niezależnie od przyczyny, w tym w celu odbycia wstępnej rozmowy z funkcjonariuszami operacyjnymi), jej obecność na komisariacie zawsze powinna być odpowiednio zarejestrowana. Zapisy powinny określać w szczególności: kto został doprowadzony lub wezwany, przez kogo, na czyje zlecenie, o której godzinie, z jakiego powodu, w jakim charakterze (podejrzany,

---

³⁴ Zob. Transport of detainee, Factsheet, June 2018, CPT/Inf (2018) 24, pkt. 2 Safety measures. Zobacz także Raport CPT z wizyty w Serbii, CPT/Inf (2016) 21, § 53.

świadek, itp.), komu została przekazana dana osoba i kiedy osoba opuściła pomieszczenia Policji. Wszyscy funkcjonariusze powinni zostać też przeszkoleni w tym zakresie³⁵.

CPT podkreślił, że wymóg właściwego rejestrowania faktu pozbawienia wolności jest jedną z najbardziej podstawowych gwarancji przeciwko złemu traktowaniu. Dokładne rejestrowanie wszystkich aspektów okresu zatrzymania ułatwia kontrolę nad przestrzeganiem przepisów prawnych dotyczących osób pozostających w dyspozycji organów ścigania oraz przeciwdziałania fałszywym oskarżeniom kierowanym przeciwko funkcjonariuszom³⁶.

W związku z powyższym KMPT zaleca rejestrowanie wszystkich osób przebywających na terenie komisariatu, wraz informacją o celu wizyty oraz godzinie wejścia i wyjścia z placówki.

9. Personel

Zgodnie z informacją przekazaną przez Zastępcę Komendanta Miejskiego Policji w Lublinie, w latach 2018-2019 (do dnia wizytacji), żaden z funkcjonariuszy nie został zawieszony w czynnościach służbowych oraz miało miejsce jedno zajście noszące znamiona złego traktowania osób zatrzymanych.

Komendant Miejski Policji w Lublinie wszczął, a następnie zawiesił (ze względu na przedłożone zwolnienie lekarskie) postępowanie dyscyplinarne wobec funkcjonariusza obwinionego o przekroczenie uprawnień w trakcie wykonywania czynności służbowych. Funkcjonariusz podczas pełnionej służby miał zastosować niezgodnie z przepisami prawa ręczny miotacz gazu, wobec zatrzymanego skutego kajdankami. Śledztwo w sprawie wszczęła Prokuratura Rejonowa w Lubartowie.

Zarówno przypadki przekraczania uprawnień przez funkcjonariuszy Policji jak i reakcje przełożonych na tego typu zdarzenia, pozostają w zainteresowaniu przedstawicieli Krajowego Mechanizmu.

Z informacji przedstawionej przez Zastępcę Komendanta Miejskiego Policji w Lublinie wynika, iż w latach 2018-2019 policjanci pełniący służbę w III Komisariacie Policji w Lublinie przeszli szkolenia dotyczące m.in.: zapobiegania przestępstwom z nienawiści i ich zwalczania oraz praw człowieka - zakazu tortur i niehumanitarnego traktowania.

KMPT widzi potrzebę merytorycznego wsparcia funkcjonariuszy i zaleca, by do programów szkoleń i kursów policyjnych włączyć zagadnienia związane z: Protokołem

---

³⁵ Zob. Raporty CPT z wizyty na Ukrainie: CPT/Inf (2014) 15, § 71; CPT/Inf (2017) 15, § 17; CPT/Inf (2018) 41, § 29, 44-45.

³⁶ Zob. Raport CPT z wizyty na Ukrainie, CPT/Inf (2018) 41, § 44.

Stambulskim, komunikacją interpersonalną, sposobami radzenia sobie ze stresem oraz przeciwdziałaniem wypaleniu zawodowemu. Warto też włożyć wysiłek w systematyczne promowanie i odświeżanie wiedzy w zakresie ochrony praw człowieka i zapobiegania torturom oraz innym formom złego traktowania.

SPT wskazuje bowiem, iż szkolenie personelu powinno mieć charakter prewencyjny i obejmować funkcjonariuszy na wszystkich poziomach. Powinno mieć charakter przekrojowy i zawierać zasady i standardy w zakresie ochrony praw człowieka, ukierunkowane na zapobieganie torturom i innemu okrutnemu, nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu.

CPT z kolei podkreśla znaczenie rozwijania u funkcjonariuszy umiejętności komunikacji interpersonalnej, opartej na poszanowaniu godności człowieka. Taka umiejętność doprowadzi do zmniejszenia napięć i pozwoli funkcjonariuszowi na rozładowanie sytuacji, które w przeciwnym wypadku mogłyby przekształcić się w przemoc.

W ocenie KMPT odpowiednio dobrany i wyszkolony personel policyjny jest w stanie prawidłowo wykonywać swoje obowiązki, bez uciekania się do przemocy. Stanowi też skuteczną gwarancję chroniącą osoby pozbawione wolności przed torturami. Dzięki swojej wiedzy i doświadczeniu oraz możliwości kontaktu z zatrzymanymi, ma możliwość bieżącego monitorowania ich zachowania i wyłapywania niepokojących sygnałów, świadczących o złym traktowaniu. Może także podjąć skuteczne środki zaradcze, w przypadku stwierdzenia niepokojących zdarzeń (np. poprzez podjęcie interwencji, udzielenie pomocy, czy zgłoszenie położonym swoim obaw i podejrzeń).

KMPT zachęca też do wkładania wysiłku w budowanie kultury organizacyjnej, która będzie propagować odpowiednie zachowanie personelu i zachęcać funkcjonariuszy do przeciwdziałania niewłaściwemu traktowaniu przez ich współpracowników oraz raportowanie takich przypadków.

KMPT rekomenduje też zapoznanie policjantów z *Podręcznikiem skutecznego badania i dokumentowania tortur oraz innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania (Protokołem Stambulskim)*. Stosowanie tego dokumentu rekomenduje sygnatariuszom OPCAT - SPT³⁷.

Protokół Stambulski zawiera m.in. standardy międzynarodowe w zakresie ochrony praw człowieka i prewencji tortur oraz wskazówki dotyczące prowadzenia skutecznych dochodzeń w sprawach o tortury, np. w zakresie metodyki przesłuchań ofiary i świadka, pozyskiwania i zabezpieczania dowodów rzeczowych (w tym dowodów natury medycznej),

---

³⁷ Zob. Raport SPT z wizyty w Peru, CAT/OP/PER/1, § 20; Raport z wizyty SPT na Ukrainie, CAT/OP/UKR/1, § 46-48; Raport SPT z wizyty w Brazylii, CAT/OP/BRA/1, § 38-39.

informacji które należy pozyskać w toku śledztwa, gromadzenia i analizowania dokumentacji. Zwraca też uwagę na psychiczne skutki tortur i ryzyko retraumatyzacji ofiary. Powyższy podręcznik będzie zatem cennym narzędziem szkoleniowym policjantów.

W przypadku funkcjonariuszy uprawnionych do używania paralizatora (z uzyskanych informacji w komisariacie uprawnionych jest 10 funkcjonariuszy), KMPT, mając na względzie zalecenia CPT sformułowane w raporcie z ostatniej wizyty w Polsce oraz potencjalne ryzyko dla zdrowia, jakie może stanowić użycie urządzenia służącego do obezwładniania za pomocą energii elektrycznej, prewencyjnie zaleca przypomnienie funkcjonariuszom o zasadach ich właściwego stosowania oraz przeszkolenie ich w zakresie:

- potencjalnych medycznych skutków użycia,
- sytuacji zwiększających ryzyko dla życia i zdrowia,
- standardów międzynarodowych odnoszących się do użycia broni elektrycznej, w szczególności standardów CPT i uwag przedstawionych polskim władzom w sprawozdaniu z wizyty w 2017 r.,
- udzielania pierwszej pomocy³⁸.

W raporcie z wizyty w Polsce w 2017 r. CPT wskazał na konieczność przeszkolenia policjantów z zakresu zapobiegania i minimalizowania użycia przemocy w chwili zatrzymania oraz przypomnienia i egzekwowania zasad właściwego użytkowania paralizatorów³⁹. W opinii CPT funkcjonariusze, którym przyznaje się uprawnienie do używania paralizatorów, powinni być poddani specjalnemu doborowi podczas, którego należy wziąć pod uwagę ich odporność na stres i roztropność. Program szkolenia zawodowego takich funkcjonariuszy powinien zawierać informacje, kiedy jej użycie jest niewłaściwe z powodów medycznych, jak również szkolenie z zakresu pierwszej pomocy (np. w razie upadku, oparzeń, ran spowodowanych pociskami, zakłócenia pracy serca, stanu delirium z pobudzeniem)⁴⁰.

W zakresie stosowania broni elektrycznej i odpowiednich szkoleń funkcjonariuszy wypowiedział się niedawno również Komitet Praw Człowieka ONZ (Human Rights Committee), który wskazał, że stosowanie broni elektrycznej powinno być ograniczone

---

³⁸ Zob. Wyciąg z Dwudziestego Sprawozdania Ogólnego pt. *Broń elektryczna*, CPT/Inf (2010) 28-part, Raport CPT z wizyty w Polsce, CPT/Inf (2018) 39, § 21-22; Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials Adopted by the Eighth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, Havana, Cuba, 27 August to 7 September 1990; Human Rights Committee, General comment No. 36 (2018) on article 6 of the International Covenant on Civil and Political Rights, on the right to life, 30 October 2018, CCPR/C/GC/36, § 14.

³⁹ Zob. Raport CPT z wizyty w Polsce, CPT/Inf (2018) 39, § 21-22.

⁴⁰ Zob. Wyciąg z Dwudziestego Sprawozdania Ogólnego pt. *Broń elektryczna*, CPT/Inf (2010) 28-part, § 75, 79, 80, 81.

wyłącznie do funkcjonariuszy organów ścigania, którzy przeszli odpowiednie szkolenie i musi być ściśle regulowane, zgodnie z obowiązującymi normami międzynarodowymi, w tym zasadami ONZ dot. użycia siły i broni palnej przez funkcjonariuszy organów ścigania⁴¹.

10. Zalecenia

Na podstawie art. 19 Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania, przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur zalecają:

I. Komendantowi III Komisariatu Policji w Lublinie:

1. poddawanie wszystkich zatrzymanych badaniom medycznym;
2. realizację prawa osoby zatrzymanej do kontaktu z adwokatem w warunkach zapewniających prywatność, poza zasięgiem wzroku i słuchu funkcjonariuszy;
3. sporządzenie listy adwokatów i radców prawnych wpisanych na listę Okręgowej Rady Adwokackiej w Lublinie oraz Okręgowej Izby Radców Prawnych w Lublinie oraz informowanie o jej istnieniu osób zatrzymanych i udostępnianie jej tym osobom w przypadku zgłoszenia takiej chęci;
4. rejestrację dźwięku i obrazu podczas przesłuchań;
5. zapewnienie poufności w trakcie przeprowadzania czynności służbowych opisanych w punkcie 5.2 niniejszego raportu;
6. utworzenie rejestru ewidencji wejść i wyjść na teren jednostki;
7. stosowanie kajdanek tylko wtedy, gdy wyraźnie uzasadnia to ocena ryzyka w indywidualnym przypadku. Kajdanki nie powinny być zbyt ciasno zapięte i należy je stosować tylko tak długo, jak jest to absolutnie niezbędne;
8. bezwzględnie przestrzegać zasad używania środków przymusu bezpośredniego w kontekście zdarzenia opisanego w pkt 9 niniejszego raportu;
9. wyeksponowanie w widocznym miejscu przy wejściu do komisariatu oraz na jego terenie danych teleadresowych: instytucji stojących na straży praw

---

⁴¹ Zob. Human Rights Committee, General comment No. 36 (2018) on article 6 of the International Covenant on Civil and Political Rights, on the right to life, 30 October 2018, CCPR/C/GC/36, § 14; Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials Adopted by the Eighth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, Havana, Cuba, 27 August to 7 September 1990.

człowieka – Rzecznika Praw Obywatelskich (wraz z numerem bezpłatnej infolinii 0 800 676 676), wybranych organizacji pozarządowych (np. Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, Stowarzyszenia Amnesty International), właściwej miejscowo Prokuratury, Biura Spraw Wewnętrznych Policji;

10. włączenie do programów szkoleń i kursów policyjnych zagadnień związanych z: Protokołem Stambulskim, stosowaniem paralizatorów, komunikacją interpersonalną, sposobami radzenia sobie ze stresem oraz przeciwdziałaniem wypaleniu zawodowemu;
11. doposażenie komisariatu w nowy radiowóz.

II. Komendantowi Miejskiemu Policji w Lublinie:

1. zapewnienie środków finansowych na realizację zaleceń wymagających nakładów finansowych, w szczególności zabezpieczenie środków finansowych na zakup nowych radiowozów.